JOURNAL
OF EUROPEAN ECONOMY
Том 19. № 3 (74). Липень–вересень 2020
Видання Західноукраїнського національного університету

Регіоналізація у глобальному просторі

Лариса САРКІСЯН,
Марія ВАРЛАМОВА

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНИХ МІСТ У КОНТЕКСТІ ЕКОЛОГІЧНОГО НАПРЯМУ

Резюме

Досліджено концептуальні підходи до визначення глобальних міст. Проведено аналіз формування глобальних міст за регіонами. Проаналізовано світові рейтинги глобальних міст, у результаті чого встановлено, що протягом останніх років незмінною є позиція п'яти міст-лідерів – Нью-Йорк, Лондон, Париж, Токіо та Гонконг. Здійснено оцінювання глобальних ініціатив щодо стимулювання міст до реалізації екологічної політики**.** Розглянуто стратегію сталого розвитку одного з глобальних міст (Сіднею) – комплексного екологічного розвитку глобального міста. Вивчено досвід найбільших українських міст щодо формування екологічних пріоритетів у стратегіях їхнього розвитку.

Ключові слова

Глобальне місто, екологічні трансформації, урбанізація, сталий розвиток, стратегія, агломерація.

© Лариса Саркісян, Марія Варламова, 2020.

Саркісян Лариса, кандидат економічних наук, доцент кафедри світової економіки Київського національного торговельно-економічного університету, Україна. https://orcid.org/0000-0003-3030-5000.
Варламова Марія, кандидат економічних наук, доцент кафедри міжнародних економічних відносин Донецького національного університету імені Василя Стуса, Україна. https://orcid.org/0000-0001-7111-1136.

Класифікація за JEL: F64.

Огляд літератури та постановка проблеми

Формування світових економічних мереж сприяє поширенню та поглибленню глобалізаційних процесів, у яких міста є головними драйверами економічного зростання та розвитку. Сучасні міста трансформуються у нові центри залучення інвестицій, інновацій та обміну знаннями, в яких адаптуються найкращі практики врядування та міжнародного менеджменту. Реалізація синергетичних ефектів на рівні міста дає їм змогу перетворитись на самостійних гравців у міжнародній політичній, економічній та культурній сферах.

Провідні наукові школи сформували доволі широкий термінологічний апарат щодо визначення концепції глобальних міст, які визначають міста, як: центри економічної активності, центри прийняття рішень, центри інформаційних і технологічних мереж, центри найкращих практик у культурних і соціальних сферах і т. п.

Автор терміна «глобальні міста» Саскіа Сассен визначає його модель на основі 7 гіпотез:

- глобальне поширення економічної діяльності;
- широке використання аутсорсингових послуг штаб-квартирами глобальних компаній;
- синергія компаній, талантів і знань перетворює міський простір в інформаційний центр;
- вузькоспеціалізований та мережевий сектор послуг;
- розвиток транснаціональних мереж міст і створення транснаціональних урбанізованих систем;
- зростання інформатизації економічної активності (Сассен, 2005).

Українська дослідниця І. Скавронська зазначає, що глобальними містами є міські конгломерати, через які розповсюджується вся економічна активність (фінансові відносини, міжнародна торгівля, політична потужність, новітні технології, організація спортивних мегазаходів) у світі (Скавронська, 2014).

Згідно з А. Демічевою, глобальні міста – це міста, які найшвидше й найбільш успішно адаптувалися до умов глобалізованого простору, з найбільшою концентрацією різних капіталів та ресурсів (у т. ч. можливості), які займають домінантну позицію в світі (Демічева, 2016).

Дослідники О. Пирог та Я. Максимчук пропонують розглядати глобальні міста з точки зору економічного, політичного, ідеологічного та логістичного підходів. Згідно з економічним підходом глобальне місто – це таке, де концентруються економічні процеси та відбувається управління ними. У межах політичного підходу глобальні міста – це національні центри, які направляють міжнародні сили та вплив у бік національних інтересів. Ідеологічний підхід передбачає погляд на місто як на «центр сили» і «центр прийняття рішень, який не обов'язково збігається з капіталом або містом нації». В основу логістичного підходу закладена концепція формування різноманітних світових потоків (Пирог, Максимчук, 2017).

Ознаками глобальних міст (незалежно від їхньої територіальної локації) можуть бути (2016):

- активна участь у міжнародних подіях;
- надвелика кількість населення;
- розвинута транспортна система;
- розташування міжнародних фінансових, юридичних організацій, штаб-квартир корпорацій, фондові біржі;
- всесвітньо відомі культурні та освітні установи, спортивні клуби, жваве культурне та спортивне життя;
- є об'єктом тяжіння з боку як громадян країни, так і іноземних туристів;
- основа економічної системи – складні послуги;
- мультикультуралізм.

Отже, глобальні міста – це точки концентрації економічних, інституційних, людських та культурних капіталів, які формують їх як центри притягання для інвестиційних, інноваційних та міграційних потоків з розгалуженою інфраструктурою, розвинутою системою управління та з населенням понад 10 млн осіб.

Сучасні проблеми розвитку міст нерозривно пов'язані з двома актуальними проблемами: стабільність економіки й довкілля. Сьогодні загострюються екологічні проблеми, планетарна зміна клімату і ті виклики, що постають перед суспільством, потребують переосмислення підходів до розвитку міст, коригування їхніх стратегій для того, щоб знайти баланс між економічними, технологічними, соціальними та екологічними пріоритетами.

Пандемія коронавірусу COVID-19 створила додаткові ризики для ефективного функціонування глобальних міст, адже щільність населення та урбаністична інфраструктура можуть сприяти експоненційному поширенню захворювань, що змінює тенденції привабливості глобальних міст для населення. Певні виклики, зумовлені пандемією, і реакція на них з боку органів влади та підприємств призвели до поширення дистанційної праці, в результаті цього значна частина працездатного населення серед основних чинників вибору місця проживання розглядає не близькість до місця роботи, а безпечність у контексті поширення вірусу. Отже, простежується зміна пріоритетів, що надалі може вплинути на темпи урбанізації і тенденції, пов'язані з цим.

Мета дослідження

Метою статті є виокремлення тенденцій розвитку глобальних міст з пріоритетним розглядом екологічного напряму.

Методи дослідження

У процесі дослідження використовувались методи аналізу та синтезу, індукції й дедукції, економіко-статистичні методи. Застосування методу систематизації дало змогу узагальнити світовий досвід щодо тенденцій розвитку глобальних міст. Вивчення концептуальних підходів до формування стратегій глобальних міст здійснювалося з використанням абстрактно-логічного методу економічних досліджень. Цікавим є застосування методів економіко-математичного моделювання, але в контексті обраного напряму дослідження його неможливо використовувати у зв'язку різними підходами країн до вимірювання результатів реалізації стратегій міст, зокрема екологічної складової.

Виклад результатів дослідження

Автор дослідження «Глобальні міста: коротка історія» Грег Кларк зазначає, що найбільшими ризиками для становлення глобальних міст є такі: втрата конкурентоспроможності в міжнародній торгівлі, інноваційна неспроможність, закритість до імміграції та підприємництва, неадаптивність до мінливого геоекономічного та геополітичного центру ваги. Подібна ризиковість є високою як для сучасних міст, так і для глобальних міст майбутнього (Кларк, 2014).

Автори іншого дослідження вважають, що основною формулою для досягнення високих економічних, соціальних та екологічних результатів є не зростання міст у розмірах, а досягнення ефективності в таких напрямах, як: прямі авіаційні сполучення за основними напрямами, високошвидкісний Інтернет та розгалужена сучасна інфраструктура, що є найбільш критичними для інтегрування в глобальну економіку (Kotkin, 2014).

За розрахунками фахівців Світового банку, в наш час у містах проживає понад 4 млрд осіб у світі (більше половини населення Землі). За прогнозами, в 2050 р. із подвоєнням міського населення приблизно 7 із 10 осіб будуть проживати у містах. Більше 80% світового ВВП буде генеруватись у містах, відповідно урбанізація буде спроможна зробити значний внесок у стале зростання за умови високого рівня управління через підвищення продуктивності, створення можливостей для розвитку нових ідей та інновацій (World bank). За прогнозами науковців, у 2035 р. ВВП найбільших міст перевищуватиме ВВП окремих країн. Зокрема, ВВП Нью-Йорку становитиме 2,5 трлн дол. США, Лос-Анджелесу – 1,5 трлн дол. США, Лондону – 1,3 трлн дол. США, Шанхаю – 1,3 трлн дол. США. У 2019 р. лідером серед глобальних міст став Токіо із ВВП 1,6 трлн дол. США (Weforum). Таким чином, економічна спроможність окремих міст створить передумови для формування інтегрованої та скоординованої політики у провідних сферах між ними, удосконалення системи управління глобальними потоками капіталу, інформації, робочої сили та технологій, в результаті чого скоротяться глобальні дисбаланси.

Стрімкий розвиток міських агломерацій за останні 30 років сприяв формуванню міст, у яких компактно проживають більше 10 млн осіб. Найбільша кількість таких міст сконцентрована у Південно-Східній Азії та Африці нижче Сахари (рис. 1).

Концентрація такої кількості міст у цих регіонах зумовлює збільшення викликів з управління й адміністрування як для громад і регіональної влади, так і урядів цих країн. Водночас нові можливості для зростання шляхом залучення компаній місцевого і глобального рівнів, міжнародних організацій і фінансових установ дають змогу отримати синергетичний ефект.

Новою тенденцією у напрямі стрімкої урбанізації є збільшення кількості міст у Китаї, в яких проживають більше одного млн осіб і які стають центрами тяжіння інновацій, інвестицій і бурхливого розвитку промисловості. ВВП цих міст дорівнюють ВВП невеликих європейських країн, таких як Болгарія і Румунія.

Переважно зростанню цих міст сприяють спільні зусилля національних, регіональних і місцевих органів врядування, які спрямовані на підвищення конкурентоспроможності країни, зокрема міст. Ці ініціативи здебільшого зосереджені на підприємницьких, урядових і культурних активностях, які забезпечують підвищення якості життя резидентів, легкість ведення бізнесу, залучення інвестицій та увагу глобальних компаній.

Рисунок 1

Формування міських агломерацій в період 1990–2018 рр. (World Urbanization Prospects, 2018)

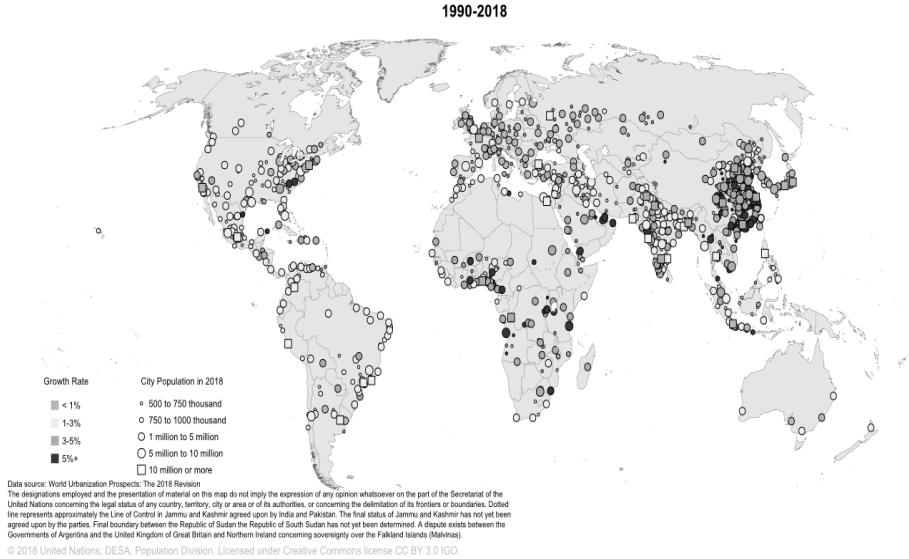

Джерело: [9].

Зважаючи на роль міст у глобальному розвитку, їхній вплив і потенційні можливості, щороку складається індекс глобальних міст, який дає змогу виміряти ступіть їхньої глобалізованості та впливовості. Global city index (Індекс глобальних міст) – це агрегований показник, який складається консалтинговою компанією ATKearney. Індекс враховує показники рівня ділової активності, людського капіталу, інформаційного обміну, культурного досвіду, політичної залученості (табл. 1).

У дослідженні «Global Cities Report» брали участь 130 міст, які вимірювались за такими агрегованими показниками: бізнес-активність (30%), людський капітал (30%), інформаційний обмін (15%), культурний досвід (15%), політичне залучення (10%).

Автори звіту дійшли висновку, що стан розвитку людського капіталу матиме вирішальне значення для розвитку цих міст і дасть змогу перетворитись їм у глобальні хаби із залучення людей, технологій, інвестицій тощо. Третій рік поспіль у рейтингу позицію лідера займає Нью-Йорк, світовий фінансовий та економічний центр. Серед європейських міст найвищу позицію

займає Лондон (2 місце), азійських міст – Токіо (4 місце), австралійських – Сідней (11 місце, зростання на 6 позицій порівняно з 2017 р.). Африканські міста поки що у першій групі із 25 країн не представлені, але вони мають значний потенціал до зростання.

Таблиця 1

Позиції провідних міст у рейтингу Global city index (2017–2019 р.) (**Global Cities Report, 2018, 2019)**

Місто	2019	2018	2017	№	Місто	2019	2018	2017
Нью-Йорк	1	1	1	11	Вашингтон	10	11	10
Лондон	2	2	2	12	Сеул	13	12	12
Париж	3	3	3	13	Мадрид	15	13	13
Токіо	4	4	4	14	Москва	18	14	18
Гонконг	5	5	5	15	Сідней	11	15	17
Лос-Анджелес	7	6	8	16	Берлін	14	16	14
Сінгапур	6	7	6	17	Мельбурн	16	17	15
Чикаго	8	8	7	18	Торонто	17	18	16
Пекін	9	9	9	19	Шанхай	19	19	19
Брюссель	12	10	11	20	Сан-Франциско	22	20	23

Джерело: складено на основі [10, 11]

Міста мають трансформаційні можливості як урбаністичних лабораторій. Вони є інтелектуальними та інноваційними хабами, які здатні генерувати нові ідеї і концепції. Експериментування у містах дає змогу отримувати позитивні результати, але водночас демонструє проблеми і питання, які ще мають бути вирішені. Це є частиною важливого процесу, в якому навчання впродовж практичної діяльності є фундаментальною складовою адаптивного, гнучкого і стабільного планування (The Marketplace of the European Innovation Partnership on Smart Cities and Communities).

Пришвидшення темпів урбанізації у всіх країнах, формування пулу надвеликих міст, створення великих агломерацій, в яких проживає 10 млн осіб створює потенційні економічні можливості для компаній і громадян, але водночас підвищує навантаження на навколишнє середовище. Це створює додатковий стимул органам місцевого врядування для врахування екологічного чинника в стратегії розвитку міста.

Міста пропонують широкі можливості для економічного розвитку і для розширення доступу до основних послуг, у т. ч. охорону здоров'я та освіту, для великої кількості людей, але за умови налагодження управління. Надання послуг громадського транспорту, а також житла, електропостачання, водопостачання і санітарії для густонаселених міських жителів, як правило, є дешевшим і менш шкідливим для навколишнього середовища (Гончар, 2014).

Четверта промислова революція визначає нові виклики і можливості для розвитку глобальних міст. Цифровізація виробничих процесів, формування нових ланцюгів вартості, узгодження економічних інтересів з екологічними, повторне використання матеріалів, технологізація всіх елементів виробничого циклу створює додаткові стимули для розвитку глобальних міст.

Відповідно, відбувається переосмислення ролі глобальних міст в умовах зростання екологічних викликів. Міста стають драйверами змін та розробниками передових практик інтегрування екологічних ініціатив у програми стратегічного бачення майбутнього. Локалізація екологічних аспектів на рівні міст та агломерацій дає змогу сформувати сталі механізми щодо регулювання їхнього впливу на економічний та соціальний розвиток. Екологічні питання на урбаністичному рівні можуть охоплювати: кліматичні зміни, управління відходами, скорочення викидів CO2 в атмосферу, збільшення зелених територій, управління ресурсами та ін.

Фахівці Всесвітнього економічного форуму зазначають, що в умовах стрімкого скорочення природних ресурсів погіршення стану навколишнього середовища є загрозою для добробуту людства. Сучасні міста переповнені забруднювачами, трафіком та шумом. Відповідно, наприклад, сучасна система озеленення міст може стати одним із засобів скорочення епідемій неінфекційних захворювань, екологічної деградації та забруднення повітря насамперед через його доступність для міст з різними рівнями економічного розвитку (Weforum).

Внаслідок глобальної пандемії COVID-19 підвищилась необхідність стимулювальної та ефективної екологічної політики, адже несприятлива екологічна ситуація формує збільшені ризики. За даними Health Affairs, рівень смертності в окремих глобальних містах є вищим, ніж у середньокраїновому вимірі. Наприклад, за станом на кінець квітня в Нью-Йорку (3% населення США) припадало 20% смертності від COVID-19 у США; у Лондоні (14% населення Сполученого Королівства) цей показник становив 33%; у Паризькому регіоні – Іль-де-Франс (18,6% населення Франції) – 25%, у Токіо (11% населення Японії) – 30% (Rodwin & Gusmano, 2020).

Успішний досвід Сеулу, Тайваню та Сінгапуру щодо своєчасного реагування та подолання наслідків пандемії продемонстрував управлінський потенціал та можливості використовувати різні інструменти, зокрема системи тестування і спостереження, достатня кількість медичних працівників та медичної інфраструктури, ефективної транспортної інфраструктури та інфор-

маційних технологій для комунікування (Weforum, 2020). Орієнтування на найкращі практики дає змогу іншим глобальним містам знаходити свій унікальний шлях до подолання наслідків пандемії та застосування інструментів попередження у довгострокові стратегії розвитку. Зауважимо, що вищезазначені азійські міста брали за основу попередній управлінський досвід подолання епідемії SARS та інших інфекційних вірусних захворювань.

Відповідно, екологічна політика має відображати першочергові завдання для муніципальних ініціатив і формуватися з кількісних і якісних індикаторів із визначеними ефектами, зокрема скорочення темпів захворюваності через поліпшення стану навколишнього середовища.

Ефективність екологічної політики міста, вбудованої в загальну концепцію розвитку міста, визначає його конкурентні позиції у світовій економічній системі та функціонування його як інноваційного та технологічного хабу. Автори дослідження, проведеного у 2017 р., розглянули провідні глобальні міста за рівнем їхньої екологічної політики та згрупували їх у 4 кластери: міста з хорошою екологічною політикою (Франкфурт-на-Майні, Лос-Анджелес, Тайбей та ін.); міста з високим рівнем добробуту (Цюріх, Сінгапур, Вашингтон та ін.); міста-аутсайдери (Москва, Джакарта, Бостон) та міста з проблемною екологічною політикою (Пекін, Торонто, Нью-Йорк та ін.) (Козюк, Гайда, Шиманська, 2017).

Незважаючи на економічну, фінансову та політичну важливість вищезазначених міст, стан навколишнього середовища є значним фактором ризику в цих містах та, відповідно, центром уваги органів місцевого самоврядування. У доповіді «Глобальні ризики 2020» саме екологічні ризики визначені як найбільш значущі, серед них: кліматичні зміни, погодні зміни, втрата біорізноманіття, антропогенні екологічні катастрофи та природні катастрофи (Global Risk Report, 2020).

Зростання екологічних ризиків під пильною увагою провідних міжнародних організацій, серед яких Організація Об'єднаних Націй (ООН) є одним із піонерів із розробки стратегічно важливих документів та планів дій для ефективного вирішення екологічних проблем.

У підсумковій декларації Першої Асамблеї ООН-ХАБІТАТ, яка була організована у 2019 р., було охарактеризовано поточний час в історії людства як «безпрецедентну еру зростання урбанізації», яка становить проблему і одночасно можливість сприяти сталому розвитку в міському та сільському середовищі. Декларація звертає увагу на такі основні цілі, як скорочення просторової нерівності і бідності в містах; підвищення загального добробуту міст за рахунок збільшення їхнього інноваційного потенціалу та надання їм можливості бути центрами інновацій; поліпшення міського середовища та екологічної стійкості міст; ефективне запобігання міським кризам і реагування на них.

Глобальні цілі сталого розвитку, розроблені та затверджені ООН в 2015 р. містять перелік із 17 цілей, необхідних для формування підґрунтя для сталого розвитку в країнах і регіонах. 11 пункт цілей сталого розвитку – забезпечення відкритості, безпеки, життєстійкості й екологічної стійкості міст і населених пунктів, що обумовлено зростанням значення міст у стрімкому глобалізованому світі.

У парадигмі концепції сталого розвитку міст виокремлюють основні напрями досягнення сталості, які визначають розвиток міського стратегічного планування за такими орієнтирами: соціальний розвиток, економічний розвиток, екологічний менеджмент та міське врядування (рис. 2).

Рисунок 2

Основні напрями досягнення сталості міст (World Economic and Social Survey, 2013)

Джерело: складено на основі [20].

З метою визначення пріоритетності та ефективності політики впровадження сталого розвитку глобальні міста готують «Добровільний локальний огляд (Voluntary local review)» – звіт за виконанням глобальних цілей сталого розвитку, який дає змогу зрозуміти досягнутий прогрес та інструменти реалізації.

Подібні звіти готують такі міста, як: Нью-Йорк, Лос-Анджелес, Буенос-Айрес, Тайбей, що доводить високий рівень зацікавленості органів місцевого врядування та інших стейкхолдерів у реалізацію екологічних цілей локального та планетарного масштабу, формуючи позитивний приклад для наслідування іншими глобальними містами.

Основним інструментом для досягнення цілей сталого розвитку міста є визначення стратегії розвитку міста. Альянс міст (City Alliance) визначає стратегію розвитку міста як процес, який орієнтований на дії, розробляється та підтримується за допомогою участі для сприяння рівномірному зростанню у містах та прилеглих до них регіонах для покращення якості життя всіх громадян.

Метою стратегії розвитку міста може бути підвищення економічної та соціальної спроможності міста, що базується на позитивних екологічних трансформаціях та спільних ціннісних орієнтирах стейкхолдерів. Стратегія розвитку міста має сприяти розвитку партнерств та реалізації спільних ініціатив, розвитку політики відкритих даних та відповідне інформаційне супроводження, імплементації сталих практик на локальному рівні. Створення технологічних хабів та центрів формування і поширення знань може стати одним із засобів створення фундаменту для подальших трансформацій. Реалізація стратегії дасть змогу вдосконалити транспортну інфраструктуру міста, збільшити кількість зелених зон, сформувати ефективну політику управління відходами, впроваджувати екологічні будівельні норми, покращити стан атмосферного повітря.

«Доповідь про світові міста» за 2016 р. пропонує набір засобів впровадження сталого розвитку в містах (табл. 3).

Визначено три рівні втручання для реалізації політики, змістовні приклади та цілі для їхнього досягнення. Наприклад, на рівні інструментів управління можуть бути впроваджені екологічні бюджети та аудити за міжнародними стандартами, що дасть змогу підвищити підзвітність екологічного менеджменту та напрями змінюваності.

Досвід успішного стратегічного планування та реалізації екологічних засад у розвитку глобальних міст накопичений в Сіднею, де розроблена стратегія сталого розвитку «Сталий Сідней 2030», створену в 2008 р., основні її засади наведені у табл. 4.

Таблиця 3

Інструменти впровадження політики сталого розвитку в містах (World Cities Report, 2016)

Тип втручання	Тип інструмента	Приклади	Цілі
Політика	Інформаційні	Тренінги, дослідження та інформування	Створення і поширення екологічної інформації
	Добровільні	Кодування, маркування та аудит	Створення стимулів для екологічно-відповідальної поведінки
	Економічні	Податки або субсидії	Врахування екологічних витрат при певних видах діяльності
	Регуляторні	Контроль, заборони, квотування, ліцензування, стандарти	Застосування для отримання встановлених результатів
Інструменти для розвитку процесів	Створення візії	Проведення зустрічей із стейкхолдерами	Створення візії міста
	Базові дослідження	Проведення досліджень міста	Розуміння умов розвитку міста
	Пріоритети розвитку	Форуми та конференції для налагодження діалогу та знаходження консенсусу	Забезпечення відкритого визначення різних пріоритетів та відмінних цінностей, які створюватимуть передумови для процесу планування
Інструменти планування	Екологічний профіль	Системний аналіз екологічних умов обраної території	Забезпечення спільного розуміння для взаємодії секторів міста із навколишнім середовищем та системою міського врядування
	Екологічний слід і цілі	Екологічний слід ресурсів; Аналіз матеріальних потоків	Оцінювання екологічної спроможності міста
	Інструменти оцінювання впливу	Стратегічний вплив або оцінювання сталості	Оцінювання впливу політик і програм
	Моніторингові системи та індикатори	Системи для вимірювання в постійних інтервалах	Визначення прогресу щодо цілей та перегляд процесу планування
Інструменти управління	Екологічні бюджети та аудити	EcoBudget, EMAS або ISO 14001	Періодичний перегляд інструментарію екологічного менеджменту

Джерело: адаптовано авторами з використанням [22].

Таблиця 4

Основні засади стратегії сталого розвитку Сіднею «Сталий Сідней 2030» (Sustainability, 2015)

Стратегічні напрями	Пояснення	Пріоритети
Гнучкий Сідней (Resilient Sydney)	Спроможний відповідати викликам XXI ст.	Скоротити викиди парникових газів на 50% (відносно 1990 р.)
Цифрове місто (Digital city)	Підвищення конкурентоспроможності у цифровому світі	Розвинути спроможність відповідати потребам електричної енергії і водопостачання місцевими ресурсами
Бізнес та економіка (Business and economy)	Сприяння економічному розвитку	Побудувати 48 000 будівель для проживання
Спільноти і культура (Communities and culture)	Кожен може збагатити культуру Сіднею	7,5% будівельного фонду соціального призначення (від загального)
Сталість (Sustainability)	Внесок Сіднею у стале майбутнє	Створення 97 000 робочих місць у центрі агломерації
Архітектура та дизайн (Architecture and design)	Допомога у підвищенні стандартів дизайну	80% зайнятих користуються публічним транспортом
Транспорт і доступність (Transport and access)	Інтегровані транспортні плани для процвітання міста	10% прогулянок містом на велосипеді (50% пішки)
		Створити можливість для місцевих жителів діставатись до головної вулиці за 10 хв (800 м)
		Створити можливість для кожного місцевого жителя прогулюватись у зелених насадженнях впродовж 3 хв (260 м)
		45% населення вважають, що більшість містян гідні довіри

Джерело: сформовано на основі [23].

Стратегія сформована за 7 стратегічними напрямами (гнучкий Сідней, цифрове місто, бізнес та економіка, спільноти та культура, сталість, архітектура за дизайн, транспорт та доступність) та 10 пріоритетами, кожен із яких є зрозумілим та чітко вимірюваним. Програмі розвитку міста підпорядковані: довгостроковий план на 10 років, середньостроковий на 4 роки і операційний на 1 рік (Sustainability, 2015).

Результати Стратегії будуть вимірюватись більш ніж 100 індикаторами, звіти складаються за пів року, рік та чотири роки. Таким чином, реалізація Стратегії має сприяти формуванню інклюзивної економічної системи, здатної відповідати викликам сучасного глобального розвитку та екологічним змінам (особливо, кліматичним, які вже гостро відчуває на собі Австралія, зокрема Сідней).

Аналізуючи український досвід, варто зазначити, що жодне з міст не ввійшло до провідних глобальних міст. Проте в стратегіях міст Вже враховується екологічна складова розвитку. Зокрема, в Стратегії розвитку Києва до 2025 р. одним з п'яти основних пріоритетів розвитку зазначено сталий розвиток, що передбачає баланс економічної, соціальної та екологічної складових. Особливістю формування стратегій найбільших міст України є включення до загальної стратегії пріоритету екологічного розвитку, який узгоджується з іншими пріоритетами, проте не реалізуються саме комплексні стратегії сталого / екологічного розвитку, що існують у світовій практиці. У цьому напрямку вже є певні зрушення, зокрема формування екостратегії Києва заплановано на 2020 р. Така стратегія складатиметься з п'яти напрямків: «повітря», «вода», «відходи», «зелені зони та біорізноманіття», «освіта і наука». У разі її успішного формування та реалізації вона може стати прикладом для інших міст.

Висновок і перспективи майбутніх досліджень

Розвиток міст сприяє підвищенню ділової активності міст, залученню інновацій, розвитку людського капіталу, але водночас створює передумови для стрімких екологічних змін, вплив яких може бути досліджений і проаналізований через десятиріччя. Відповідно, включення екологічних заходів у загальні стратегії розвитку міст дасть змогу скоротити потенційний негативний вплив і позитивно вплинути на якість життя населення в довгостроковій перспективі. Досвід формування стратегій глобальних міст демонструє наявність чітко визначених цілей сталого розвитку, пріоритетів та механізму їхньої реалізації. Перспективним напрямом подальших досліджень є вивчення тенденцій та особливостей формування і реалізації екологічної складової стратегії глобальних міст країн, що розвиваються.

Список використаної літератури

1. Sassen Saskia (2005). The Global City: introducing a Concept. *Brown Journal of World Affair.* Vol XI. Issue 2. P. 27–43. URL: http://www.saskiasassen.com/pdfs/publications/the-global-city-brown.pdf
2. Скавронська І. (2014). Світові і глобальні міста: подібності і відмінності. *Схід.* NO 4 (130) pp. 61–64. URL: http://skhid.kubg.edu.ua/article/view/26690/24235.
3. Демичева А. В. (2016). Глобальні міста та їх позиціювання у просторі сучасних міжнародних відносин. *Молодий вчений*, 2, С. 241–245. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_2_59.
4. Пирог О. В., Максимчук Я. С. (2017). Концептуальні засади глобальних міст: наукові підходи до визначення сутності. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Світове господарство і міжнародні економічні відносини*. Т. 25, Вип. 9. С. 59–69.
5. How cities took over the world: a history of globalisation spanning 4,000 years (2016). URL: https://www.theguardian.com/cities/2016/dec/01/how-cities-took-over-the-world-a-history-of-globalisation-spanning-4000-years.
6. Kotkin J. (2014) Size is not the Answer: The Changing Face of the Global City, Civil Service College, 27 p. URL: https://www.chapman.edu/wilkinson/_files/the-changing-face-of-the-global-city.pdf.
7. Urban development. URL: https://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/overview.
8. Look to cities, not nation-states, to solve our biggest challenges. URL: https://www.weforum.org/agenda/2020/01/cities-mayors-not-nation-states-challenges-climate/.
9. World Urbanization Prospects (2018). URL: https://population.un.org/wup/Maps/ (дата звернення: 03.11.2019).
10. Global Cities Report (2018). URL: https://www.atkearney.com/global-cities/2018.
11. Global Cities Report (2019). URL: https://www.atkearney.com/global-cities/2019.
12. The Marketplace of the European Innovation Partnership on Smart Cities and Communities. URL: https://eu-smartcities.eu/sites/default/files/2018-06/EIP-SCC_TOWARDS%20A%20JOINT%20INVESTMENT-Paper.pdf.
13. Гончар О. М. (2014). Необхідність реалізації сталого розвитку міст України. *Глобальні та національні проблеми економіки*, No 2. P. 181–185.

14. Rodwin V. G., Gusmano M. K. (2020). World Cities And National Policy In The Time Of COVID-19 URL: https://www.healthaffairs.org/do/10.1377/hblog20200618.523168/full/.

15. How cities around the world are handling COVID-19 – and why we need to measure their preparedness (2020) (2020). URL: https://www.weforum.org/agenda/2020/03/how-should-cities-prepare-for-coronavirus-pandemics/.

16. Greenery: the miracle cure for urban living. URL: https://www.weforum.org/agenda/2019/09/greenery-the-miracle-cure-for-urban-living/.

17. Козюк В. В., Гайда Ю. І., Шиманська О. П. (2017) Урбоцентричний погляд на екологічний вимір держави добробуту. *Економічний аналіз : зб. наук. праць*. Тернопільський національний економічний університет. Т. 27. № 3. С. 37–48.

18. Global Risk Report (2020). URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risk_Report_2020.pdf.

19. Стійка урбанізація. Перша Асамблея ООН Хабітат (2019). URL: https://uisgda.com/ua/ustojchivaya-urbanizaciya-pervaya-assambleya-oon-habitat.html.

20. World Economic and Social Survey (2013) URL: https://www.un.org/en/development/desa/policy/wess/wess_current/wess2013/Chapter3.pdf.

21. What is a City Development Strategy and what are its benefits? URL: http://city-development.org/intro/.

22. World Cities Report 2016 Urbanization and Development: Emerging Futures (2016) URL: https://www.sdgfund.org/world-cities-report-2016-urbanization-and-development-%E2%80%93-emerging-futures.

23. Sustainability (2015). *Sustainable Development Strategy for the Global City: A Case Study of Sydney Richard Hu*, с. 4555 URL: https://www.cityofsydney.nsw.gov.au/vision/sustainable-sydney-2030.

Стаття надійшла до редакції 21 травня 2020 р.